

פרוטוקול מס' 1/ד

מישיבת ועדת הכלכלה, ביום ג', ז' בתשרי תשי"ט
11.10.1958 בשעה 21.15

- בכח:
- היו"ר ג. אבניאל
 - ס. ארנא
 - ס. אולסרס
 - ע. איכילוב
 - י. אלמוגי
 - י. אלון
 - ב. אזוביה
 - ש. בז'רנו
 - א. וילצסקא
 - א. בהן
 - ש. לודנץ
 - י. פרלשטיין
 - ג. שוקן
 - ש. שורש
 - א. תלמי

- מוזמנים:
- שר החקלאות ק. לוז
 - שר המסחר והתעשייה פ. ספיר
 - ד"ר א. ידן
 - מר וירשובסקי
 - ס. גלבוש
 - א. הירשפלד
 - מר פטויג

- ערה הינן:
- 1) סדרי הדיונים בחוק המים
 - 2) טיורי ועדת הכלכלה
 - 3) חילופי דברים ואינפורמציה בסאלו הסופרמרקט וחזירות - השושרה.

1) סדרי הדיונים בחוק המים

היו"ר ג. אבניאל:
אני פותח את ישיבתנו ומברך את כולנו לאתחלתא של עבודה טובה. הישיבה בשבוע שעבר נדחתה לפי בקשת שר המסחר והתעשייה וטיעת מפא"י, לאחר שנאמר כי ייתכן שיקחו בחזרה את חוק ההגבלים העסקיים או יסכימו להכניס בו שינויים טרחיקי לכת. הודעת בתשובה כי אני מוכן לחכות מכסימום שבועיים, כי החוק מונח על שולחנו זה כמה חדשים. היום הוא היום האחרון, וכשיופיע שר המסחר והתעשייה, בצד הבירורים האחרים נקבע סופית אם נכנס לדיון או שיקחו את החוק בחזרה.

אשר לחילופי-דעות בענין סדרי הדיונים בחוק המים, בקשתי בכוננה את כב' שר החקלאות שישתתף אתנו, מפאת חשיבות הענין ואני מודה לו על היענותו. אקדים משפטים אחדים.

אמנם חוק המים אינו מונח על שולחנו שנים, אבל מבחינת דחיפות הענין וחשיבותו לצורך המסק החקלאי ומסק

המים, הרגשתי שהוא מונח יותר מדי זמן. מצאנו לנכון למסור זאת לוועדת משנה, כדי לזרז את הדיון, והוא אמנם התקדם אבל לא במידה מספקת. אני חושש שאם הדבר יימשך בקצב זה, החוק לא יחוקק בכנסת הזאת. החוק דרוש מאד, ומלבד זאת אין טעם להקדיש כל כך הרבה מחשבה ומאמץ כשאחר-כך יצטרכו להתחיל הכל מחדש.

ס. אולמרט: ועדת המשנה קיימה עד כה כעשרים ישיבות

וביחוד בזמן האחרון יש התקדמות ניכרת, ואנו עומדים בסעיף 60. הצלחנו לעבור על מספר נקודות מרכזיות, ולדעתי אנו עומדים עוד בפני שני מכשולים חשובים, והם דמי המים ופיצויים. ועדת-המשנה מקיימת שתי ישיבות קבועות לשבוע. יש לציין כי מספר ההסתיגויות אינו רב כל כך ואני מקווה שבמליאת הוועדה ידונו רק ההסתיגויות. אם המליאה תחליט שעלינו לקיים ישיבה נוספת, אני מסכים לכך.

עכשיו אנו מקדישים לחוק חמש שעות בשבוע. יש אמנם סיכויים שנגמור תוך חודשיים בקצב זה, אבל לפעמים נתקלים בדברים שאינם נראים טראש ודרוש זמן רב יותר. יש סכנה שהענין ימשך גם אחרי פברואר. אני חושב שבינואר נגמור.

א. תלמי: האין אפשרות, לאחר שעברנו על 60

סעיפים, שמליאת הוועדה תיגש בעוד שבועיים-שלושה לדון בסעיפים אלה, ובמקביל תמשיך ועדת המשנה בפעולתה?

היו"ר ב. אבניאל: אותן נקודות שועדת-המשנה סיכמה פה-אחד, בכלל לא נדון בהן.

ש. שורש: במשך עשרים ישיבות עשינו מחצית המלאכה.

ללא כל ספק החוק אינו קל. אם לא נביא זאת במשך חודש ינואר לדיון במליאת הכנסת, החוק לא יתקבל. הייתי מציע לקבוע לוח-זמנים לוועדת המשנה, עד מחצית דצמבר לסיים את עבודתה, ואם נראה שאיננו מתקדמים בשתי ישיבות לשבוע, נוסיף ישיבות. הייתי מציע שזה יתקבל בתוקף החלטת הוועדה, כדי לסיים את הדיון עד סוף דצמבר.

ע. איכילוב:

אני חבר כנסת שמונה שנים, ואוכל לומר כי לשום ועדה לא גילינו מסירות ופעילות כפי שגילינו בוועדה זו. מי שאומר לגמור זאת בפברואר או במחצית דצמבר, אני סבור שזה לא רציני. לגבי ינואר-פברואר - כן. איזה אסון יקרה אם בשתיים-שלוש ישיבות של ועדת הכלכלה לא ישתתפו ארבעה חברים אלה, וחברים אחרים מהסיעה ימלאו את מקומם? הרי גם אני מוותר על תפקיד אחר באותו זמן.

היו"ר ב. אבניאל:

אם הוועדה צריכה להתבטל, נדון כולנו בחוק החיים. כך זה יוצא, כי אם ארבעה-חמשה חברים לא ישתתפו, ועדת הכלכלה אינה יכולה להתקיים.

ע. איכילוב:

כל המסירות לוועדה, ונעשה את המכסימום ונראה בסוף פברואר מה המצב. אם יהיה צורך בישיבה נוספת, נקיים אותה. יש פרקים שאפשר להביאם למליאת הוועדה מבלי להמתין לגמר העבודה של ועדת-המשנה.

ס. אונא:

אני מבין את החרדה, שהחוק צריך לעבור בכנסת, אך אינני סבור שאנחנו כבר בסכנה שלא נצליח בכך. אני סבור שהתקדמנו יפה מאד בעשרים הישיבות ואני מצטרף להערכת ח"כ איכילוב, שהיו מעט ועדות שעברו בצורה כזאת. לפי מהלך הענינים התקין, באמצע דצמבר נתקרב לסיום. עלינו לקבוע לנו כמועד סיום או אמצע או סוף דצמבר, ואם נראה בתחילת דצמבר שהזמן אינו מספיק - נוכל באותו חודש להוסיף עוד כמה ישיבות. אני מציע שנערוך לוח זמנים כזה ונביא את החוק בסוף דצמבר למליאת הוועדה, ואז במחצית השניה של ינואר יגיע למליאת הכנסת.

היו"ר ג. אבניאל:

אסכם את דעת החברים את הבעיה: מבקשים את ועדת-המסנה לכלכל ולתכנן עבודתה בצורה כזאת, שבאמצע דצמבר תסיים את הדיון בחוק-ותגישו למליאה לדיון. אם תראה במרוצת הזמן שהדבר לא יבוצע, תצטרך להרבות במספר הישיבות. כמו כן אנדוק את האפשרות שמליאת הועדה תתחיל לעבור ולדון באותם סעיפים שועדת-המסנה כבר גמרה.

(2) סיורי ועדת הכלכלה

היו"ר ג. אבניאל:

ועדת הכלכלה עומדת לערוך סיור של יום אחד במפעלי התעשייה בחיפה, בעוד שבועיים בערך. מבקש את המעוניינים בכך להודיע את שמותיהם.

כן עומד על סדר-היום סיור שני, במפעל האשלג, כדי לראות את התמורות שחלו מלפני שנתיים ועד היום. באותה הזדמנות נשב גם עם עיריית באר-שבע ועם ראש העיר, על מנת לראות את ההתקדמות המשקית של העיר מאז ביקורנו האחרון בה לפני שנתיים.

(3) חילופי דברים ואינפורמציה בשאלת הסופרמרקט וחנויות-השרשרת

היו"ר ג. אבניאל:

אני מקדם בברכה את שר המסחר והתעשייה וחבר עוזריו, לחידוש עבודתנו. מלבד הענין הבלתי-רשמי של חוק ההגבלים העסקיים, עומדות בסדר-היום שתי בעיות: (א) בעית הסופרמרקטים והעזרה להקמת חנויות שרשרת; (ב) בעית ההיסטלים על חמרי-גלם לתעשייה והשפעתם על הייצור ויוקר הייצור, ועמדתו של שר המסחר והתעשייה.

בענין הסופרמרקטים והחנוונים, יכול להיות שתתגבש פה דעה שנראית גם לי, שאין לעכב את תהליך ההתפתחות והקידמה. לא בדרך חוק ולא בדרכים אחרות. יחד עם זאת נבאית לי הבעיה חמורה, כי היא פוגעת באלפי אנשים קטנים, ואולי צריך לחפש פתרון קונסטרוקטיבי, יחד עם אי-מניעת הקמת סופרמרקטים, לתת אותה עזרה לפחות, שהממשלה נתנה לסופרמרקטים בהלוואות לפיתוח, לאותם גופים שמעוניינים גם לייצל את החנויות.

יכול להיות שיש להעלות גם רעיון שני - לאסור סופרמרקטים, לא אני, הדוגל ביוזמה חפשית, אתבע זאת, אבל יכול להיות שמצדק למדי אם ייקבע חוק כי במרחק מסויים ממקום שקיימת בו חנות אחת לא ייבטן רשיון לחנות נוספת. הייתי תובע זאת לאו דוקא לגבי סופרמרקטים אלא לגבי כל חנות, כי צריך מרחב מסיה מסויים.

שר המסחר והתעשייה פ. ספינג:

אני מבין שענין הסופרמרקט, או כל שינוי יותר גדול במדינה, ובפרט במדינה כשלבנו, מסעיר את דעת הקהל. גם בשווייץ, כשהתחילו בסופרמרקטים הענין העסיק את דעת הקהל וטבעי שזה יהיה גם אצלנו. אני יודע שכמעט בכל המפלגות התקיימו בידורים, וזה לא היה לפי חתך מפלגתי. אבל עונת המלפפונים" מסמשת זבאה, ומנסים לענין חיוני זה לתת גושפנקא לפי איך ומי יצביע" או "מה אני עלול פה להפסיד או להרויח".

בתוך הסערה הזאת ניסו להכניס סערה נוספת בלוחית מים - שאני גירשתי משלחת של התאחדות הסוחרים ממשרדי. בדרך כלל לא הייתי מבלוט שזה אלמלא הבידור הזה, ואני חושב שאין זו זכותי - זו חובתי. יש מיים שאני מקבל 32 משלחות. כשהחל הענין רצייתי לראות את התאחדות הסוחרים. אבל קודם כל הם חשבו שצריך לחכות, ואחר כך הסברתי לעצמי מדוע היינו. כי אם יבואו אלי לראות אותי, איך יוכלו

להוציא טרנספורנטים ברחובות ת"א, שר המסחר והתעשייה הורס אתכם? ואיך
יוכלו בעתון ששמו "יזמה" כל כך הרבה מקום להקדיש לי?

י. אלמוגי: מסופרמרקט הפכו זאת ל"ספיר-מרקט".

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אחר כך המשלחת קבעה לבוא, ובאמצע
התברר להם שחצי המשלחת הגיעה. הדברים
היו. ח"כ פרלשטיין היה. בקשו לדחות. נקבעה פעם שניה והתחלנו לדבר,
והבאתי את הטרנספורנט ואת עתון "היזמה" ובקשתי לשאול את מזכיר ההתאחדות
לפני זה, מי הוציא את הטרנספורנטים. באה המשלחת, ופרט לחלק הזה, של
ההשטמה האישית של איש אחד, דברתי אתם. התחיל לדבר לא לענין. קודם כל
ח"כ פרלשטיין ביקש רשות הדיבור, והוא אמר: תן לי - כאילו אמר: אני
הדברן כאן ולא אתה, פרלשטיין. ואמר: אני קם והולך. אמרתי: אם אתה רוצה
ללכת - לך.

ש. פרלשטיין: מה היה בינתיים?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: הוא קם ואמר להם ללכת. הססו רגע
או שנים ויצאו. המשכתי לשבת עם ידידי
פרלשטיין ומר דיניץ ושוחחנו רבע שעה. אמרנו: יבואו בחזרה, נשוחח אתם.
מר דיניץ חיפש אותם והם כבר לא היו בבנין. אחר-כך התחילה הסערה וטלגרמות
מכל המקומות, ואסיפות-מחאה נגד שר המסחר והתעשייה, שנוסף לזה שהוא רוצה
לכרות את לחמם והורס אותם - הוא פוגע במשלחת. לא אמרתי מלה רעה למשלחת
ומשום מה, בתוך ההתפרצות שלו אמר שיפמן: "כבר גירש מזכירים מההתאחדות".
היות והוא הזכיר שם אחד, שבמקרה נפגשתי אתו - גוזמן - מימי לא רמתי
עם גוזמן. לא היה לי שום דבר אתו. אחר כך התחילה לפעול כל המכוונה, עד
למכתב ליו"ר ועדת הכנסת, שדורשים הצעה לסדר-היום על התנהגות שר המסחר
והתעשייה עם המשלחת, קרי עם שיפמן.

התחלתי לדפדף על האיש הזה ומצאתי
מהזמן של ברנשטיין מכתב בין סוזאייב לבין הפקיד. והפקיד הוא כרמיאלי
מגניגר, איש העליה השניה. הוא כותב לסוזאייב, לא לי: "לא אביא אותך
שולל. אם אמרתי דברים אלה אין בהם שמץ אמת. כאן תלונה פרטית של שיפמן
המשתמש בשלט של ההתאחדות... מכל אלה נוכחתי כי הנ"ל בעדר כל מידת טקט
ותרבות כמו"ם ובאופי דיבורו. הגדרה זו שלי לא ממצה". זאת לא כותב איש
טמפרנט שמתערב בפוליטיקה. ולהלן: "אופן דיבורו הוא כאילו אני עומד
לפקודתו ועלי להישמע להוראותיו. לדוגמה: שיפמן כתב לי הוראה שלא אוציא
שום רשיון למישהו מבלי לנהוג לפי חוות-דעתו. יש לציין כי בוועדת
הרשיונות יושבים גם נציגי הסוחרים. בשיחה טלפונית הוא פונה אלי: שמע,
אינני שבע-רצון מסך, ובעוד ביטויים כאלה". אינני יודע איך נהג אתו
כרמיאלי בזמן שדיבר אתו כך. אני יודע בדיוק - יהיה זה שיפמן או אדם
אחר, ואפילו יקרה הדבר ב-1959 ולא באוקטובר 1958 - שעם אנשים שכך
מדברים וכך משמיצים וכך מופיעים, אנהג כפי שאני חושב לצודק, מבלי
שיבולע לענין. והיתר - אני משאיר את ה"טעם הטוב" לח"כ יוסף ספיר ולהבדיון.

וצכשיו לענין. כשהתחיל ענין

הסופרמרקט והחל קצת להעסיק את דעת הקהל, התחלתי להתעניין בפרשה זו.
דאגה אחת לא עוזבת אותי כל הזמן - שיש לעשות כל מאמץ כדי להקטין את
הוצאות התווך, את הפער, ואינני מקבל את ההשוואות בין אמריקה ואנגליה
וכינינו. אני במפלגתי משמש עתה יו"ר ועדה שיושבת עם היצרנים ועם
המתווכים - עם המשביר, הצרכניות ותנובה, ולועדה מטרה אחת: לחפש איך
להקטין את הוצאות התווך. ושם שמענו לא פעם את זעקת היצרנים, שאחד
מנציגיהם יושב כאן כחבר הועדה. וכשהובא ענין הסופרמרקט אמרנו: צריך
לבדוק את הענין.

גם לעיני 15 אלף או 10 אלפים משפחות

שחיות על קמעונאות. אני יודע שהם צריכים להתקיים גם מחר. השאלה - כמה
צריכים להתקיים ואיך, ואם צריך כל העשרת אלפים בזאת. זו בעיה שניה.
ואנחנו למדנו את הענין במשרד, כפי שאני יודע שבמפלגתו של ח"כ אבניאל
הקדישו לזה מועצה כלכלית אחת או שתיים. אני יודע שבמפלגתו של ח"כ
פרלשטיין הדעות מחולקות בענין זה, ועוד לא יודעים. אין אסון - אפשר
לדעת, אפשר להחליט אבל אפשר גם לטעות בהחלטה, גם בציונים הכלליים וגם
במפא"י. במרכז החקלאי הקדישו לזה לילות וימים, אפילו שלחו משלחת לחו"ל

ללמוד את העניין. אני יודע שהצרכניות, כשנחוץ אתם אומרים שהן נשלו את המסחר הזעיר והן הכל. אני יודע שהן 22% של המסחר, וזה מעסיק גם אותם.

בא יהודי מאפריקה, שחי כבר כמה שנים בארץ, ואמר שהוא יכול לגייס כסף בארצות-הברית מאנשי מקצוע ולנסות לעשות את הנסיון הזה, שיש בו כמה יתרונות. האיש הזה ניסה עם עוד קבוצה, שהרכבה נשתנה בכל פעם. נגשו לנסיון של העניין הזה. אני רוצה לקבוע שלא נתנו לסופרמרקט שום הלוואות. זה חלק מה"אמת" שנדבקה כאמת. ספרנו מה עשינו בעניין זה. באה אלינו "רסקו", שהיא ב-100% של הסוכנות. רסקו כשלעצמה רצתה להקים את החנות ובקשה שניתן לה הלוואה. ונתנו לרסקו 130 אלף ל"י, הלוואה בבטחונות דרך בנק. זוהי כל העזרה שנתנו לסופרמרקט. ייתכן שלו נתבקשנו, אזי מהנס ון הראשון - שאגיד איזה תוצאות חיוניות היו לו, היינו צריכים אולי לתת יותר. לא נתבקשנו ולא נתנו.

אחר כך, כשהזמנו את הסיפור הזה, שזה הוקם בכסף שלנו, הופיעה טענה שניה: מדוע ניתן לזה אישור של מרכז ההשקעות? מרכז ההשקעות הוא מוסד בלתי-תלוי. אני לפחות, מימי לא התערבתי בהחלטה זו או אחרת. עוד מעט יובאו שוב לכנסת תיקונים בחוק, איך לעודד השקעות. מה שמתאשר, אם יש ערעור של מישהו - יש מועצה ציבורית בראשותו של ד"ר פורדר, ושם יושבים אנשי כלכלה ולפניהם מוגש הערעור. משונה ומוזרה בעיני הטענה: מה פתאום נתתם לדבר כזה אישור של מרכז ההשקעות. איזה דבר יצרני זה? האם אלה שטוענים כך רוצים שמרכז ההשקעות, חוץ מההגדרות שיש לו במסגרת החוק יעשה לו הגדרות עצמאיות? על כל פנים עד היום לא שמעתי טענה: מדוע נתתם אישור. שמעתי מדי פעם: מדוע לא נתנו אישור, וטענות דומות. באישור לא התערבתי.

זה בחור שבא עם משפחתו לארץ, אמריקאי, שעבד מקודם אצלנו. השתקע פה, וזה גם כן דבר שלא כל יום קורה לבחורים אמריקאים. הלך וסידר. הביא אתו יהודים מקנדה ומארצות-הברית, שהם בנווד ובמגבית ושיש להם עסק כזה ורוצים לעשות משהו בארץ בשטח זה.

יש לי עוד טענה: אם אסור היה לתת אישור ומשרד המסחר והתעשייה "חטא" ב-130 אלף לירות, או האוצר ואנחנו, ואחר כך המועצה בראשותו של ד"ר פורדר "חטאה" בזה ונתנו את האישור - בעירית תל-אביב, את האישורים לפתיחת החנות ולעשות את העסק ולהקים את הבניין, זה בעירית ת"א ולא במשרד מסחר ותעשייה. בכון שניסו בעירית ת"א לעכב זמן מה את העניין, לאו דוקא לבנון. וגם ליפשיץ, דובר הצרכניות פירסם כמה מאמרים מדוע רצים לזה. וכתבתי פעם מכתב לסגן ראש העיר: אמור לי ואגיד להם שאתם לא רוצים לתת את הרשיון. ועירית ת"א הוציאה את הרשיונות.

ש. פרלשטיין:

טרם.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אם פתחו את החנות בלי רשיון, סימן שמה שאומר עליה שכטר, שהיא לא שומרת חוקים, הוא נכון. אני קורא אתמול בשני עתונים: "בתשובה לשאלת מר סודוקה, חבר מועצת עירית ת"א, הודיע מר לבנון כי במתן רשיונות אין העיריה רשאית להתחשב בשיקולים כלכליים-סוציאליים".

ש. פרלשטיין:

זה החוק. אתה יודע שיש החלטה של בית-המשפט העליון.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

"סמכות זו יש רק למועצות מקומיות אולם לא לעיריות. עירית ת"א איבנה רשאית להפריע ולא תפריע להקמת מפעלי הסופרמרקט". מדוע לא נשאו שלט כזה באסיפה שאתה ארגנת, חבר-הכנסת פרלשטיין? הוא אומר שזה במסגרת החוק. ובחוקים שלי כתוב, שאם יהודי בא ורוצה לפתוח חנות גדולה - יהודי מארה"ב - אז אני אשלח אותו הביתה? ולא ידעתי שלבנון וכל אנשי העיריה כל כך מקפידים על כל תג ותו שכתוב בחוק. איבני מבקר את לבנון על שהוציא את הרשיון.

אחר כך פרסמו שאני אמרתי שאנחנו ניתן כסף להקים עשרים סופרמרקטים. שמעתי מהיהודי שהוא רוצה להקים עשרים מפעלי סופרמרקט. אמרתי לו בדיוק במלים אלה: אל תמהר, אל תזרוז, זה עוד נסיון, אולי הוא לא יצליח?

עכשיו אני רוצה להגיד לגופו של ענין, מדוע אני בעד. אולי זה באמת משהו? מתברר לי שכנראה זה באמת משהו, כי שמעתי - הראשונה היתה תבונה, ואח"כ אוסם ואחרים שאמרו: אנחנו לא נמכור להם תוצרת מפני שהם רוצים למכור יותר בזול. לתבונה אמרתי בטלפון ולאחרים כתבתי מכתב, שאם אלה תהיינה דרכי המלחמה - אז נראה מי יותר חזק, המדינה או הם. דברתי לפחות עם מאה עקרות-בית והן אומרות: רוח אחרת עברה במחנה, לאו דוקא בסופרמרקט. הרי אצל היהודים - לא כולם - יש מנהג משונה, שעוב החגים צריך לקחת ביוקר ולתת סחורה באיכות יותר ירודה. הפעם זה עבר ללא כל תלונות כמעט, מחוץ לענין הבשר שהתלונה מופנית אלינו. רוח אחרת עברה במחנה, לא רק בסופרמרקט ולא רק בצרכניות. גם בצרכניות, גם בחנויות חדלו להעליב ולפגוע. איבני אומר, חס ושלום, כולם. כמו כן שמעתי שמדמת-גן נוסעים לשם אנשים שונים לקנות, וזה כדאי.

עכשיו אני רוצה להגיד מה אמרתי לסוחרים ומה קיים גם לאחר האינצידנט החד-צדדי - כי אני לא אמרתי בכלל שום דבר. כדאי לו להפוך לגיבור, אף הוא מסעיר את דעת-הקהל. אני אמרתי לסוחרים לפני זה ותוך זה; ובכלל כל הזמן פחות או יותר המשרד יש לו חוש פרופורציה, מה הוא מקדיש לתעשייה ומה למסחר ומה ליצוא. אבל דומני שביכולת שלנו ובמסגרת שלנו עשינו משהו וגם בענין זה רוצים לעשות. בכל ההזדמנויות מעל במות ציבוריות אמרתי: דבותי, אל תזגזגו, לא רק תאיימו, חפשו לכם פתרונות קונסטרוקטיביים. באו אלי בענין חנויות השרשרת. אמרתי: אתם חושבים שזה יבלום את הסכנה, אני מוכן לתת את ידי. אבוא לממשלה תוך השנה התקציבית ואבקש את ועדת הכספים להעביר מסעיף לסעיף ולתת לזה תקציבים, אם מומחים יגידו שזה לענין. קרן של 300 אלף לירות. הבאנו חוק לבלימת התחרות בלתי-הוגנת. משרד המשפטים ביקש לשנות את החוק ומספלים בזאת. לא היה דבר שלא טפלנו בו. כמוכן, לא בכל יכולנו להגיד "כן". ראיתי באחד העתונים שבקשו לפתוח בנק. הסברתי ושכנעתי אותם שאין צורך בבנק נוסף, אבל יחד עם זאת אמרתי: אני מוכן ללכת אתכם. הענין אינו בידי אלא בידי האוצר ובנק ישראל, והדבר כרוך מיד בהוצאות של מאות אלפי לירות, ואחר כך צריך שיהיה לזה ערך. אני מזכיר זאת כי כתוב בעתון: בקשנו בנק ולא נתנו לנו.

אני חוזר ואומר שהענין הוא בינתיים כנסיון. אני בעד כל נסיון, גם אם מישהו חכם ויודע שהוא לא יצליח, כי בעקיפין יש בזה אולי תועלת. אני בעד כל נסיון לראות איך להקטין את הוצאות השירותים ותוך זה את הוצאות התווך, ואם זה יצליח - יבורך האיש ויבורכו היהודים שעשו זאת.

שנית, אני מציע לסוחרים - ואגיד זאת בכל הזדמנות - שלא יהיו במצב של הפועלים אנגליה כשהביאו את הסכונות הראשונות. אנו בוחנים כבר כמה אפשרויות של אוטומציה בארץ, רק בצורת זכות הקמת המפעל. איבני מעלה על הדעת שאנשי האיגוד המקצועי או הפועלים עצמם יגידו שאוטומציה תשלול את פרנסתם או תנשל אותם מעבודתם. אני חושב שאם תהיה תקופת אוטומציה בארץ, מצבו של הפועל יהיה יותר טוב מאשר היום, בדיוק כמו שמצבו יותר טוב על הטרקטור מאשר בזמן שמחבו כל מריצה עם עפר לבנין. ואני מצטער צער רב, לא על הציונים הכלליים כי אם על הסוחרים, שהם נתפסו לצערם ובמקום לחפש להם אפשרויות איך להיטיב את מצבם הם הלכו בדרך זו של התפרצות הזעם ביום הפתיחה. בדרך כלל אנשים שכל כך רגישים לענין השכיחה ונרגזים לשמע המלה הזאת בדרך כלל, אם הם חושבים שזה לטובתם הם מיד משתמשים בזה.

על פי בקשת הסוחרים הפסקנו הוצאת רשיונות של פתיחת חנות על יד חנות. אני יודע שנתנו הוראה כזאת. כמוכן שפוחים, כשקמה שכונה חדשה, אבל אני יודע שנתנו הוראה חמורה להלוי. אמרתי: אנשים צריכים להתקיים בכבוד. אם תמצא הועדה או הכנסת בבירור של החוק, בודאי שלא יתנו לאחד לעלות על השני. אבל הדרך היא לא להרוס את הסופרמרקט, ובודאי אין משיגים זאת ע"י השמצה של ספיר. אולי התאחדות

הסוחרים או מישהו חושב מסביב לזה להיבנות. לא בזה יפתור את העניין.
מי שחרד ל-15 אלף האנשים, הבה נשב ונטכס עצה, - לא על חשבון המטרה
שרוצים להשיג - איך להיטיב ולשפר.

ש. פרלשטיין:

שר המסחר והתעשייה אמר שבכלל
אין לו סמכות ואפשרות לסרב או
לאסור את פתיחת הסופרמרקט. רק בסוף הדברים אמר שהוא נתן הוראה לצמצם
הוצאת רשיונות משום שיש חנות על יד חנות. האם לא ידוע לך שחנות
סופרמרקט אחת היא כפתיחה של שלשים חנויות ברחוב אחד? אם יש לך סמכות
לאסור על יהודי קטן שרוצה לפתוח חנות ארבע על ארבע, משום שעל ידו יש
חנות, תגיד לי כמה חנויות יש ברחוב בן-יהודה, ואתה הוספת רק אחת
שקולה כנגד שלשים חנויות אחרות?

י. א. לון:

האם דין רחוב מסחרי כדין שכונה?

ש. פרלשטיין:

אשר לעיריות, אני מצטער שהשר אינו
ידוע שהיה מקרה בבית-שאן, שהעיריה
סירבה לתת רשיון לחנות ובית-המשפט העליון פסק שלפי החוק אסור לעיריה
לסרב לתת רשיון מטעמים כלכליים או סוציאליים, בניגוד למועצות מקומיות
שלהן יש רשות בזאת. בענין פתיחת חנויות הועדה המליצה פה-אחד להרחיב
את הסמכות שניתנה למועצות מקומיות גם לגבי עיריות, בשני סייגים:
שזה יהיה לפי מודד אובייקטיבי, של צפיפות או מרחק. אם אתה אומר שאינך
מדבר על פוליטיקה ודן לגופו של ענין, הנסיון להעביר את האחריות להוצאת
הרשיון ממשרדך על עיריית ת"א אינו עומד בהתאם לכך.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

ברשות היושב-ראש, אשאל אותך: לו
אתה היית צריך להכריע בפתיחת חנות
הסופרמרקט, בתפקיד שר המסחר והתעשייה או סגן שר או בכל תפקיד קובע -
מה היית מחליט?

ש. פרלשטיין:

אענה לך מה שעניתי בשיחה האישית
לפני חצי שנה. כואב לי מאד העניין,
משום שישבתי אתך בענין הסופרמרקט הראשון. והיה סיכום בלתי-רשמי.
בו אמרתי: אני מוכן לעבור בשתיקה ובאופן אישי לקחת עלי את האחריות,
כאילו העניין הזה לא קיים. אמרתי: יכול להיות שזה לא כל כך יזיק
לאנשים כמו שאנחנו חושבים, ואולי יש בזה דבר טוב. אז קבענו בינינו:
נסתפק בזה, ואחרי תקופה שלחצי שנה או שנה נבדוק לאור התוצאות
האפקטיביות של הסופרמרקט הראשון, אם יש להמשיך בענין זה או לא.
ידעתי שאני אעמוד תחת לחץ ובקורת של אנשי המזון, אבל חשבתי שאת הנועשה
אין להשיב ויותר טוב לי להשיג לכל הפחות הקפאה זמנית של פתיחת
סופרמרקטים נוספים. בכל אופן אני רוצה להגיד לך, שלו הייתי אני
במקומך לא הייתי נותן שום הלואה, אפילו לא בעקיפין. אם אתה אומר:
מה קרה אם נתנו הלואה של 130 אלף לירות, אני רוצה לשאול אותך: קרן
שאתה כל כך מתגאה בה - 130 אלף ל"י ניתנו למפעל אחד, ו-130 אלף
ל"י ל-30 אלף סוחרים. או אפילו נניח פי 2, איזו השוואה היא זאת?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

עשית שתי טעויות. נתנו כסף לרסקו,
שהקימה בנין של 12 קומות.

ש. פרלשטיין:

אמרתי: בעקיפין. אני הופעתי מאד
לשמוע שכאילו אמרת, כשהיה מדובר
על פתיחת עשרים סופרמרקטים בארץ, שאתה מקבל זאת באהדה. בזה אני, לכל
הפחות, ראיתי שמה שהוסכם בינינו - הולכים הלאה ואין שום הקפאה, אפילו
לא לזמן מסויים.

אם אנשים לוחמים על קיומם, אינך
יכול להשוות זאת למלחמה של הפועל. ההרכב הסוציאלי של הסוחרים בסדינה
הזאת קצת שונה. אלה עניינים של אנשים שחלקם היו פועלים ובזמן שאבדו
כושר עבודתם ולא יכלו להמשיך בחקלאות או בעבודה הם פנו למסחר הזעיר הזה.
יש שמשקמים את האנשים האלה ע"י מלג"ן או משרד הבטחון. אזי אתה רוצה
להעביר את זה לפסים של מלחמה של אנשים שרואים שנשבר מטה לחמם - אינני
אומר בבת-אחת 10 אלפים איש ואינני אומר שהסופרמרקט הראשון; אבל אני
אומר לך באחריות, שאם יקומו בת"א עשרה סופרמרקטים, אין מקום לחנויות

שרשרת ושום דבר כבר לא יועיל, ואז נהפוך אותם למקרים סוציאליים. אם המצב הוא כך, צריך להגיד לאנשים בגיל מסויים, שאינם יכולים ללכת לתעשייה ולחקלאות, שאין להם מקום בארץ הזאת. מה נעשה - נגדיל את תקציבי הסעד, משום שיהודי אחד בארצות-הברית עלה בדעתו להקים לא תעשייה ולא ללכת לחקלאות? אני יודע שיש לאן להפנות אנשים כאלה ולא להקים חנויות ברחוב בן-יהודה או בדיזנגוף או באבן-גבירול. כבר אינני מדבר על כך, שנכנסים לחנות ברצון להוציא 10 לירות ומוציאים 20 ויותר ומגדילים את הצריכה.

בענין הוזלה: במצרכים היסודיים אין הוזלה. יש בדברים מסויימים הוזלה של 2%, 4% וכו', ושם בכלל יש תנודות גדולות מאד. מעלים את המחירים ומורידים. ברור שיש שם פיתוח כשמוזילים מצרך מסויים לשבוע אחד. קרה שם מקרה מאד מעניין, שכאשר הוזילו את מחיר הסבון באו כל המוכרים מיפו ורוקנו תוך שעה את החנות. כל העניינים האלה טרם התבררו לגמרי. אינני יודע אם זו הוזלה ואינני יודע אם אלה שהשתלטו על הענין הזה - מה תהיה מדיניות המחירים שלהם כשהיו עשרה סופרמרקטים ואם יהיו להם מתחרים. בחו"ל סופרמרקט אחד מתחרה בשני. לא יכול להיות שאתה תנסה להגיד, כאילו זה ענין פוליטי. אני מודיע לך שאין לזה שום קשר.

אעבור לענין האינצידנט. עברת על כך בקלות. אני רואה את הענין קצת אחרת. מסלחת זו הופיעה, ואסרתי לך בתחילת הדברים שהפעם אינני רוצה להיות הדבר. משום כך גם לא רציתי לקיים את הפגישה, משום שרציתי שהאנשים שנפגעו או שעומדים להיפגע יגידו זאת, ושלא תשמע זאת באמצעותי, משום שאז תוכל כודאי להגיד שאני מנסה לנצל זאת למטרות פוליטיות או לבחירות. אמרתי: תשמע מה האנשים הפשוטים האלה אומרים ואיך הם חושבים על הענין הזה.

אני מוכן להגיד שהתחלת הדברים היתה בניחותא, והבאתי גם דוגמה איך התיחסת לדבר. אבל אינני יודע מה גרם לשינוי הפתאומי בטון ובנוסח הדברים. כשמישהו קרא קריאת-ביניים ושאל מה בנוגע למפעל המאושר, שאנשים אלה לא יצטרכו לשלם מסים - אז התפרצת ואמרת: וכמה אתה משלם לפני שתופסים אתכם?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: סלח לי, אבל זה לא מדוייק. הטענה היתה שהם משלמים רק 25%. שאלתי: בניח שכולם משלמים מס-הכנסה כפי שמגיע מהם, אז אתם מגיעים ל-25%?

ש. פרלשטיין: לא, אדוני השר. אמרת: אינני מדבר מה שאתם משלמים בסופו של דבר, רק מה שאתם מצהירים.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אולי זה בדמיוןך, שיש הבדל בין הצהרה ובין תשלום.

ש. פרלשטיין: אני עומד בראש ההתאחדות עשרים שנה, לפני שהיה עוד ענין פוליטי. אין לי שום ענין בפוליטיקה שם. האם לא אמרת שאינך מסכים שילחמו וכל מה שאנחנו אומרים זה שקר וסילוף? האם לא אמרת שלא תסכים שילחמו בך בדרכים פשיסטיות?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אם אינני מפריע לסיפור שאתה בונה פה, אין זה סימן שאני מסכים. אני אמרתי לאיש הזה - בכלל לא "אתם"; כל ה"אתם" הוא בשביל נוחיות הענין. הוא אמר: אני אחראי על הפלקט הזה ואני אחראי על מה שכתוב ב"יזמה", ואז אמרתי לו: אל תנהג פה ואל תילחם - אתה - בדרכים פשיסטיות. אם כל כך הרבה העלבתי ואמרתי מה שאתה מספר, מדוע נשארתי עוד חצי שעה והלכת לחפש אותם, אם כל כך העלבתי אותך? אינני רואה כאילו העלבתי אותך. עוד מעט אתה הופך את שיפמן לקדוש שני.

ש. פרלשטיין:

אין זה ענין אישי בין שר המסחר והתעשייה ובניני. אבל אני חייב להעמיד את הדברים על דיוקם. שאלת אותי מדוע אני נשארתי, ואענה: בכדי להגיד לך מה שאמרת, שאתה עשית שגיאה פטאלית, ודוקא לגבי אנשים שחם רגישים ובאים בענין שכל כך כואב להם, ולא היתה להם אפילו אפשרות...

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

מפני שהוא לא נתן להם לדבר. לא אני.

ש. פרלשטיין:

אנחנו עבדנו תכנית, ואינני רוצה עוד פעם להיכנס לפולמוס אתך, איך

דברת על התכנית, באיזה זלזול.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

בכתב יש לך הודעה מאתנו, שאנחנו מן בלים את התכנית בפרינציפ, של

חנויות שרשרת. איך דברתי אתך?

ש. פרלשטיין:

אמרת, על החלומות שלכם."

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

באו אלי ואמרו שרוצים לנסוע לחו"ל לקבל 2 מיליון דולר אצל יהודים.

למרות שראיתי את זה כחלום - מפני שזה לא יוגשם - אמרתי להם: למרות שזה חלום, סעו, הא לכם דולרים להוצאות ותביאו. אני אפילו הסכמתי לחלומות שלהם, לא רק לחנויות שרשרת.

ש. פרלשטיין:

יש לנו תכנית קונסטרוקטיבית, לפי דעתנו, להקמת חנויות שרשרת

כדוגמת מה שעשו הקמעונאים בשוויצריה נגד הסופרמרקט. אבל אנחנו רואים זאת כבר-ביצוע בתנאי אחד: הקפאה לתקופה מסויימת, של שנה או שתיים, של פתיחת סופרמרקטים. משום שאם עד שנתארגן ונוכל לבצע זאת יקומו חנויות הענק האלה, אינני רואה אפשרות לכך.

ש. שורש:

כמה עומדים להקים?

ש. פרלשטיין:

אינני יודע. מה שאנחנו יודעים כבר בבירור, זה ארבעה, ובכל

פעם צצות תכניות חדשות. זו היתה התכנית. פנינו לשר המסחר והתעשייה, אבל בענין זה אשחנו רוצים לשבת אתו ולשוחח, ולא יצא הדבר לפועל.

הי"ר ב. אבניאל:

ברצוני להגיד כמה דברים, על דעת עצמי. לגבי עצם האינצידנט, חבל

שהוא קרה וטוב שהעלינו זאת פה, כדי להוציא את הרוח מהמפרשים, כי נוצר מצב מאד לא בריא בדעת הקהל ובציבוריות בענין זה, במיוחד מטעם ידידי בהתאחדות הסוחרים. כי אינני יודע אם כל החברים בנשיאות התאחדות הסוחרים מכירים את השר ספיר, אבל ח"כ פרלשטיין מכיר אותו כמוני ועוקב אחרי עבודתו, ויודע שלמר ספיר יש גם אומץ-לב לפעמים לצאת נגד דברים ולהגן על דברים לא קונבנציונאליים, גם כשאינם מקובלים במפלגתו הוא. ומתוך כך הוא החליט מה שהחליט בשטח מסויים, ואנחנו יודעים שהוא עלול לצאת לפעמים מגדרו, ויכול להיות שמתוך עומס העבודה הוא יצא מגדרו. לא היה צריך ללכת ולהקריב ענין מעשי - והענין שלכם, ח"כ פרלשטיין, הוא מעשי מאד, כי לא רק שייפגעו פה הרבה מאד משפחות, אלא שגם אינני רואה דרך איך יכולים להילחם נגד קידמה. אבל אם לא יכולים להילחם נגד קידמה, חייבים בכל זאת - וזאת חייבת כל מדינה מתוקנת ובפרט מדינה של עליה, שהמבנה של המעמד הבינוני בה הוא כזה - לדאוג שהנדרסים בגלגלי הקדמה יהיו ככל האפשר פחות ועד כמה שאפשר יותר לאט.

הצעתי היא, אם השר יסכים, שועדה

מזומצמת בהרכב ח"כ שוקן, אלמוגי, אבניאל ופרלשטיין יחד אתו, תחפש דרך כיצד להאיט ולהקל על הדריסה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מסכים לוועדה, אבל בניסוח אחר: לטיפול בבעיות הסופרמרקט והקשור

בכך לשוק. מראש לקבוע "האטה" וכו'?

ועדת הכלכלה - 21.10.58

היו"ר ב. אבניאל:

אינני קובע "האטה" אלא הכוונה להקל על אותן משפחות החנוונים שבאמת צריכות להידרס, לחפש להם אפשרות אחרת. אני חושב שהסופרמרקט הוא דבר טוב שאסור ואי-אפשר להילחם נגדו, אבל גם במקרה זה המדינה חייבת לדאוג שהנפגעים ייפגעו פחות. ואם באמת תכנית חנויות השרשרת היא תכנית טובה ואתה משיג אותה מטרה מבחינת השיווק והיחס ללקוח - כן לי יש אינפורמציה אחרת על הסופרמרקטים, דוקא מבחינת טיב - אם על-ידי כך חנויות השרשרת מגיעות לאותה מטרה, אדרבא ואדרבא, חובתנו לעזור להן.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: יש להם סכתב על כך, לפני האינצידנט, והוא שריה וקיים אחרי האינצידנט.

היו"ר ב. אבניאל:

הכוונה היא באמת להקל עליהם, מבלי למנוע את הטוב שברעיון החדש. אם כן, הצעתי היא שברוח זו, אתך יחד, נחפש דרכים.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כמה הערות שחשובות לי לענין. כמוד וכמו אחרים אני חושב שזה שיון. ובכלל אינני מאמין בדבר שהוא כולו ורוד. אין דבר שכולו ורוד, ובקאי עוד יתגלו קשיים, אבל מה שקרה עד היום מסביב, זה מילא את תפקידו. בפירוש הודעתי לשטרן מרסקו: אם תרצה לבנות שני, ולמרות שתסביר לי שזה קשור עם עשרים דירות וזה יוצא כמה אלפי לירות לדירה - ורסקו נאמן על כמה מאות אלפי לירות - כנסיון ראשון 130 אלף לירות, אבל יותר אנחנו כמדינה איננו קיימים, האמריקני אמר: יש לי באמריקה מאה ואני רוצה פה עשרים תוך עשר שנים, אחלתי לו הצלחה בראשון.

ברצוני לשאול את ח"כ פרלשטיין: כשיש בירור עם פועלים על יעול, מהו המושג של יעול?

ש. פרלשטיין: שביחה באתא.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כשיש בירור על יעול בנתי-חרושת, בממשלה, בעיריות ובמועצות מקומיות - אני רואה גם אז את הטרנדיה של אנשים שעובדים בנתי-חרושת עשר-עשרים שנה ואומרים שנחוץ לסדר ארבעים משפחות והענין מסובך. אינני מכיר אנשים שרוצים לחפש פתרונות, אשר יגידו: תשאיר את ארבעים האנשים בתפקיד זה למרות שאינם נחוצים, על כל פנים אתה, ח"כ פרלשטיין, חבריך - לא שמעתי שהם רואים זאת כענין מרכזי כפי שאתה מעמיד זאת עכשיו, שנית, מספיק שהוא ישב מחוסר-פרנסה; למה לך להגיד שמצבו עוד יותר גרוע מפועל שאין לו ממה להתקיים? זה גם כן מוסיף לבירור?

ש. פרלשטיין: כי זה נכון.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

ודאי נחוצה ועדה, אבל אינני רוצה שבכתב המינוי תיקבע כבר עמדתה. אני מציע ועדה ללמוד בעיות הסופרמרקט והשווק הקשור בכך.

אשר לסוחרים, אני פונה באמת אליך, ויהיה לך אומץ להגיד להם: אנחנו מוכנים ללכת אתם כנרת-דרך לפתרונות קונסטרוקטיביים. ייתכן שיצטרפו הרבה כסף; נבוא למטשלה, נבוא לכנסת. אתם, מספר אנשים, יוצרים מסביבם אטמוספירה של קרבנות, של מרירות, של עלבונות, במקום לטפל בעצם הענין, ובכך שוגגים ומה שאפשר לתקנו - יגרמו שלא יתוקן. אני בעד זה שיהיה להם קיום במסגרת זו או אחרת במסחר הקמעונאי, כי אני יודע גם כן מה פירוש לסדר 10 אלפים משפחות. אם יתברר שעל-יד הסופרמרקט נחוצים לא 15 אלף אלא רק 12 אלף, נטכס עצה. הדרך שבחרתם והדרך שאתם מובילים אותם - אין קל מאשר להדליק תבערה במרי-נפש, ואני מבקש ממך, ח"כ פרלשטיין, ואמרת אז: יבואו ונשוחח אתם, אבל רק במסגרת פתרונות אין לשפר ולשמור על מצבם, מתוך שיפור הענין.

ש. שורש:

נראה לי שאיננו צריכים להתערב בענין הקמת או אי-הקמת סופרמרקט, כי הדבר הזה איננו מיוחד למסחר, אם בעל ביה"ח רוצה להכניס שיפורים ולהוזיל את הייצור ולהתחרות בביה"ח שני שעובד בתנאים יותר מפגרים, האם ישנה איזו דרך לטנוע זאת? בתחבורה היו פעם עגלונים, ונעלמו. בחקלאות מכניסים גם כן מדי יום ביומו שיפורים. ולמשק מושבי, לשם מט משק גדול שעובר לשיטות יותר משוכללות יש רק דרך אחת - לחפש גם במשק הזעיר את הדרך לשיפור.

בענין הסופרמרקט אינני מציע לוועדה

איזה שהוא סיכום. אני חושב שיש פה איזו שהיא טעות. דבר זה בכלל אינו תלוי ברשיון או באי-רשיון. אם משרד המסחר והתעשייה לא יתן רשיון, לא יקבלו את ההלוואה לבנין, אבל עד כמה שאני זוכר המשרד אינו יכול לא לאפשר לו לסחור במצרכים שאינם ברי-פיקוח. אינני מציע שנקבל בענין זה איזה שהוא סיכום, אולם אינני מתעלם מכך שיש בעיה של סוחרים, ואני מציע שהוועדה תעסוק אך ורק בענין זה, על מנת לחפש שיטות לשיפור המסחר.

יש הצעה בענין חנויות שרשרת -

תבדקו את הדבר הזה, או הצעה אחרת. קרה פה משהו במשק, ולדעתי הסוחרים נוקטים בגישה לא טובה. יש להם רק דרך אחת - לחפש דרך קונסטרוקטיבית. כי אחת מהשתיים: או שאתה אומר שהסופרמרקט לא יחזיק מעמד וההוזלה איננה הוזלה, כי אז לא יוליו את הקהל שולל זמן רב. אני נקח בסופרמרקט והתרושמותי אחרת לגמרי. דברתי עם נשים שקנו שם וגם הן אומרות שזה אחרת. עובדה שחל איזה שהוא שינוי, שאינני מתעלם מכך שהוא פגע במישהו, אולם מבחינת המשק אין זו פגיעה. אינני מקבל גם את התיאור שלך, שהמכולת היא ענין של מקרים סוציאליים. יש גם מקרים סוציאליים. הבעיה היא אחת ויחידה: לחפש דרכים קונסטרוקטיביות לשיפור המסחר, ואני מציע שלזאת תיבחר הוועדה. לא איסורים ולא שום דבר אחר.

י. אלמוגי:

אשר לאינצידנט שקרה - ועדה של

הכנסת לעתים קרובות, וזו חובתה,

מבקרת את מעשיה של הממשלה ופעולתו של שר זה או אחר. אבל אם זה נכון, מוכח להיות נכון גם הדבר השני - שאם קבוצה מסוימת אוחזת באמצעי השמצה, איזמים נגד שר הממלא שליחותה של הכנסת ומדיניותה של הממשלה, איננו יכולים באופן אלגנטי כזה לעבור על כך לסדר-היום.

אם אינך מכחיש שהיו פלקטים כאלה

והפגנות, ואם אינך מכחיש שהפכו את ענין הסופרמרקט לספיר-מרקט, ואם אינך מכחיש שישנה הסתה כזאת בקרב ציבור של 15 אלף נגד שר שממלא שליחות של הממשלה ושל הכנסת - בדמה לי שפרט זה או אחר, שהשר אמר כך ואתה אמרת אחרת, לא כל כך חשוב - השיחה הזאת באה אחרי כל פעולות ההשמצה ולא לפני כן. ההשמצה לא באה כתוצאה מהאינצידנט הזה. לדעתי אינצידנט זה פוגע יותר במעמד הסוחרים עצמו מאשר כל דבר אחר.

ח"כ פרלשטיין לא קיבל את תשובת

השר בקשר עם האופן בו מגיבים פועלים, או ההסתדרות על דבר דומה לזה. בדמה לי שצריך שוב להסביר שבארץ יש שקר מוסכם שקוראים לו "פיטורי יעול", והמלה הזאת היא מסולפת ומסלפת.

אין אף אחד בארץ מתנגד לפיטורי

יעול, אלא מתנגדים לפטורים שרירותיים. מה פירוש פיטורי-יעול? אתן לך שלש דוגמאות, והן דומות לענין הסופרמרקט.

כשהביאו לנמל חיפה תפוזרת

באניות ופרקו אותן בידיים, עבדו 600 פועלים באניות. באה חברה פרטית ובקשה את עזרת הממשלה והממשלה - לא כמו בסופרמרקט - נתנה עזרה גדולה ועצומה והבטיחה כסף רב, ובמקום 600 פועלים עובדים במפעל, דגון זה 80 או 100, ו-500 פועלים אלה היו צריכים לעזוב את עבודתם. האמנם יש להם דם אחר מאשר לסוחרים? אלה נקראים פיטורי יעול.

דוגמה שניה: בביה"ח "שמן" לפני

שש-שבע שנים עבדו במילוי "אמה" ובעטיפת סבון 120 פועלות. הלכה ההנהלה ובעזרת הממשלה השיגה מכונה, ובמקום 120 פועלות עובדות כרגע

20, ואילו 100 עזבו את העבודה. חלק עזב, חלק סודר. זה נקרא פיטורי יעול. מישהו מתנגד לזה? עכבנו את הבאת המכונה? ארגנו הפגנות?

דוגמה שלישית, ב"נשד": רק לפני שלש שנים כשלא היתה המכונה המשוכללת עבדו על אותה כמות 250 פועלים בוספים, ועכשיו בפחות 250 פועלים מוציאים תפוקה יותר גדולה, ופועלים אלה פוטרנו במשך שלש-ארבע שנים. לצערנו פוטרנו. אלה פיטורי יעול.

אולם מה אנחנו אומרים במושג פיטורי יעול? כשאנחנו מפטרים אנו אומרים: על פי התור, ראשון נכנס אחרון יוצא. על זאת המאבק. לכן הטכניקה המודרנית וההתפתחות, מכאיבה בטווח קצר לכולם, אבל היא מביאה ברכה בטווח-ארוך. אם אתה משתמש בגישה של הסתדרויות פועלים אחרות המבינות במשק והאחריות למשק, קח זאת לדוגמה אצלך, והמלחמה נגד הסופרמרקט היא מלחמה דון-קישטית.

אני מסכים לוועדה, בתיקונו של ח"כ שורש, שלא יתקבל הרושם שמקימים ועדה לבירור עצם בעית הסופרמרקט. לוועדה כזאת אני מתנגד. באותה מידת צדק יכולתי לבוא לוועדת העבודה ולדרוש לברר מה נעשה עם אנשים שמוכרחים לצאת ממעגל הייצור. אני בעד הקמת ועדה, בתנאי שהזכרתי.

ש. שורש: יש גם צרכניות שיש להן טענות.

ש. פרלשטיין: אני מבקש, לפני שהוועדה מחליטה, לקבל משלחת של התאחדות הסוחרים.

היו"ר ב. אבניאל: אותה ועדת-משנה תשמע אותם.

ש. פרלשטיין: אני במקרה יושב כאן כחבר הכנסת ומכהן כיו"ר התאחדות הסוחרים. שר המסחר והתעשייה רואה את העניין כך. אני מצטער שלא שמעת מה היה בישיבת הוועה"פ. האמת היא שגם אני וגם חברי איננו יכולים לעמוד מול הלחץ מלמטה, וכאן השוני. אני בעניין זה נציג האיגוד המקצועי של הסוחרים. אני רואה זאת כאיש איגוד מקצועי ולא כאיש מפלגה. השוני הוא בזה, שאתה חושב שאנחנו מנסים להפוך זאת לנשק, לאמצעי מלחמה פוליטית, ואני אומר לך שבדיוק להיפך המצב.

יש גם בעית כתב-המינוי. בנדון זה אני מבקש שהוועדה תזמין לשבוע הבא משלחת של התאחדות הסוחרים, ולפני שמחליטים בכלל דבר מה, לשמוע דעתה. ברור שאתם לא צריך לדון על התקרית שהיתה. לא הייתי מעלה זאת כאן, ועשיתי זאת רק משום שהשר הזכיר זאת.

א. וילנסקה: הוועדה שמעה על כמה וכמה צדדים של בעית הסופרמרקט, קודם כל בשמעה הסבר על

האינצידנט שהיה במשרדו של שר המסחר והתעשייה. אני סבורה שאין זה הסבר ממצה של הבעיה. ייתכן שבעניין האינצידנט, ממצה מה ששמענו ובזה גמרנו. אבל מה שנוגע לבעיה של הסופרמרקט, אינני סבורה שזה ממצה ועל יסוד חילופי הדברים, שהתרכזו בעיקר סביב האינצידנט, יש טעם שהוועדה תבחר בוועדת-משנה. אני סבורה שזו תופעה כלכלית שקשורה בכמה וכמה בעיות. למשל, השר אמר שלפי דעתו זה יביא להוזלה. יש דעה המניחה שבעלי הסופרמרקט, לאחר שירכשו עמדה מונופוליסטית יעלו את המחירים במידה רבה, ויש על מה לבסס הלך מחשבה זה. שר המסחר והתעשייה אמר שזוהי דרך ליעול. יש דעה האומרת שאם לייצל את המסחר, אפשר לעשות זאת לא על-ידי דחיקת הקמעונאים אלא ע"י עזרה להם לשפר את שיטות המסחר. לא אכנס לגוף העניין, אלא אין זה מתקבל על הדעת שוועדת הכלכלה תחשוב שמיצינו את העניין ע"י כך ששמענו את פרטי האינצידנט וכמה הסברים של השר.

ח"כ אלמוגי, למשל, אמר ששר המסחר והתעשייה מילא את שליחות הכנסת. האם הכנסת החליטה להקים סופרמרקט, או על השיטה הזאת - על פריבילגיות לבעלי הון גדול על חשבון אחרים? בשאלה זו לא היה דיון. השר עושה ונותן הלואות לגורמים כאלה ואחרים. הוא עושה לפי מדיניות הממשלה, אבל לא היה על כך דיון בכנסת. אמנם לא פה המקום להציע דיון בכנסת, אבל אני מציעה שלא נראה את העניין כגמור ע"י ששמענו פרטי האינצידנט. יש בעיה ואני מציעה שחברי הוועדה יחוו דעתם בישיבה הבאה בשאלה זו. היתה הצעה להזמין משלחת, ואינני מתנגדת לכך. אחר כך

יהיה מסוים להציע את הצעת היו"ר על ועדת-משנה או הצעות אחרות. אני מציעה שנמצה את השאלה באופן יותר עמוק ובישיבה הבאה יוכלו חברי הועדה לחוות דעה בענין זה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: עסקו פה בענין, לא רק באינצידנט. לאחר נאומי בכנסת על התקציב - שזה דיון על כל המדיניות שלנו - היה דיון והצביעו. שם היה פרק לענין זה של סופרמרקט. הענין עצמו מעסיק אותנו זה שנה-שנתיים. היתה ועדה בינמשרדית בלי כל קשר לענין, לפני שראו את היהודי הזה, והם חקרו וביררו את הענין והמליצו פה-אחד. במקביל לזה היו דיונים של ימים ולילות בהסתדרות והחליטו להקים מפעל אחד של המשביר, ברית פיקוח, תנובה והמרכז החקלאי, רצייתי רק לתקן עובדות אלו, שלא מפני שקמו ומצאו מישהו, אלא מפני שהענין מעסיק, ביררו אותו ולבנו אותו, ואשר לדבר הפורמאלי, שלא היה דיון מיוחד על הענין הזה - היה דיון על התקציב.

א. וילנסקה: אמרתי רק, שלא היתה החלטת הכנסת בשאלה זו.

היו"ר ב. אבניאל: הצעתי, להקים את הועדה בהרכב חברי הכנסת שוקן, אלמוגי, אבניאל, פרלשטיין, ברוך הניסוח: לחפש דרכים קונסטרוקטיביות כדי לעזור לאחרים להתארגן ולשפר את השוק, ולזה ניתן להם את כל ההקלות. ועדה זו, כמובן יחד עם שר המסחר והתעשייה, תחפש את כל הדרכים וכמובן לא תימלט מלבדוק את הבעיה. המטרה היא זאת.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: קואופרציה מלאה.

ש. פרלשטיין: אני רוצה שיהיה דיון על תוכן כתב-המינוי. אם תחליט על תכנו כעת, יכול להיות שאחרי שתישמע המשלחת תרצה הועדה להחליט על כתב-מינוי בתוכן אחר. מה מכריח אותך להחליט כיום?

מ. אולמרט: אינני רואה את הסכסוך בין הסופרמרקט והסוחרים. אני רואה פה יריעה רחבה מאד של שוק ותווך. אני מצטער שלפני שנה וחצי הוטרה מסדר-היום של הכנסת הצעתי בענין זה. אני חושב שיש עוד חוגים שונים שרואים בבעיה זו בעיה מרכזית. לכן אין זה מוצדק לקשור זאת רק בשמיעת הסוחרים.

היו"ר ב. אבניאל: אנחנו נבחר היום את הועדה. בשבוע הבא נקבל את המשלחת. כשהם ישכנעו אותנו במשהו אחר - איננו קשורים.

ש. פרלשטיין: יש רשות למשלחת להופיע לפני שמחליטים איזה שהוא דבר. בצורה זאת אינני מקבל.

היו"ר ב. אבניאל: הצעתי היא זאת: כתוצאה מהבירור היום אנחנו מקימים ועדה בהרכב חברי-הכנסת אבניאל, שוקן, אלמוגי, פרלשטיין, יחד עם שר המסחר והתעשייה; ישנו על המדוכה לחפש דרכים קונסטרוקטיביות להקל על הנפגעים של החנוונים והסוחרים. כל הדרכים הפוזיטיביות שהם רוצים לקבל - עזרה ליעול, לשיפור, להטבה, כדי שיוכלו לעמוד במצב עם הקמת הסופרמרקט. נקבל בשבוע הבא משלחת מטעם הסוחרים, אם כתוצאה מפגישתנו אתם בשוכנע שכתב-המינוי אינו טוב, איננו קשורים ומוכנים לדיון על שינויו.

ש. שורש: אני מציע להגדיל את הועדה לחמשה, ולצרף את ח"כ א. תלמי.

היו"ר ב. אבניאל: אינני מתנגד.

ה צ ב ע ה

נתקבלה הצעת היו"ר, למנות ועדת-משנה בהרכב חברי הכנסת אבניאל, אלמוגי, פרלשטיין, שוקן, תלמי, אשר יחד עם שר המסחר והתעשייה תדון בבעיה ברוח הסיכום הנ"ל.